

Maa- ja metsätalousministeriö
PL 30
00023 VALTIONEUVOSTO
Sähköposti: kirjaamo@mmm.fi

Asia: Saamelaiskäräjien lausunto hallituksen esityksestä uudeksi kalastuslaiksi
Viite: Maa- ja metsätalousministeriön lausuntopyyntö 158876

1 Johdanto

Maa- ja metsätalousministeriö on pyytänyt saamelaiskäräjiltä lausuntoa koskien luonnosta hallituksen esitykseksi uudeksi kalastuslaiksi. Saamelaiskäräjien lausunto perustuu saamelaiskäräjien yleiskokouksen 20.06.2012 hyväksymään lausuntoon lakiuudistusta valmistelleen MMM:n työryhmän esityksestä kalastuslain kokonaisuudistukseksi. Saamelaiskäräjien hallitus on käsitellyt asiaa kokouksessaan 3.2.2014 ja päättänyt lausua seuraavaa.

Saamelaiskäräjät pitää hyvin valitettavana sitä, että kalastuslain jatkovalmistelussa on sivuutettu saamelaiskäräjien antama lausunto, Suomen kansainväliset velvoitteet sekä hallitusohjelman tavoite ratifioida ILO 169-sopimus.

3 Saamelaiskäräjien yleishuomiot esitykseen

Uuden kalastuslain valmistelussa ja hallituksen esitysluonnoksessa on lain valmistelun aikana tapahtunut muun lainsäädännön kehitystä mutta Suomen kansainväliset velvoitteet on otettu puutteellisesti huomioon kalastuslain kokonaisuudistuksessa. Esimerkiksi uuteen vesilakiin ja kaivoslakiin otetut määritelmät saamelaisten oikeuksien heikentämisen estämiseksi ovat osoitus perustuslain 17§ mukaisten velvoitteiden tunnustamisesta uudessa lainsäädännössä.

Esityksessä on Ylä-Lapin kuntalaisten kalastusoikeutta käsitelty hyvin pinnallisesti, eikä siinä käsitellä lainkaan edes tässä yhteydessä näiden kuntien asukkaiden vapaan kalastusoikeuden historiaa, suhdetta saamelaisten maa- ja vesioikeuksiin kuten ei myöskään kalastuksen kuulumista saamelaiskulttuuriin. Lain valmistelu on tältä osin hyvin puutteellinen eikä anna kokonaiskuvaa kalastuslain kokonaisuudistuksen perustaksi saamelaisten kotiseutualueen osalta.

Esitysluonnoksen sivulla 23 yleisosassa tunnustetaan, että perustuslain suojelemaan saamelaiseen kulttuurimuotoon kuuluu kalastus saamelaisten perinteisenä elinkeinona. Esitysluonnoksen mukaan *Saamelaisten perustuslaillinen oikeus kulttuuri-itsehallintoon ei tarkoita rajoittamatonta oikeutta perinteisistä elinkeinoista päättämiseen*. Maa- ja metsätalousministeriön tuoma kalastuslakiesitys ei tuo saamelaiskäräjille minkäänlaista päätösvaltaa asioissa, jotka liittyvät saamelaisten kalastusoikeuksiin. Ministeriön tunnustaessa perustuslain edellyttävän, että saamelaiskäräjille annetaan tehtäviä kalastukseen liittyvissä asioissa, lakiesitystä tulee muuttaa vastaamaan perustuslain vaatimusta ja antaa saamelaiskäräjille tehtäviä saamelaisen kalastusperinteen suojelemiseksi. Saamelaiskäräjät pitää hyvin valitettavana sitä, että ministeriö rinnastaa tekstissä saamelaisten oikeudet muiden alueen asukkaiden oikeuksiin ja ministeriön käsityksen mukaan saamelaisten kalastusoikeuksien tur-

vaaminen ei edellyttäisi lisätoimenpiteitä. Ministeriön mukaan *kalastuslain ja sen nojalla säädettyjä kalastusoikeuden rajoituksia sovelletaan kaikkiin kalastusta harjoittaviin yhdenmukaisesti eikä kyseisten rajoitusten voida katsoa loukkaavan saamelaisten kulttuuri-itsehallintoa*. Ministeriö ei kuitenkaan ole selvittänyt sitä, mihin tämä arvio perustuu.

Perustuslain § 22 mukaan julkisen vallan on turvattava perusoikeuksien ja ihmisoikeuksien toteutuminen. Hallituksen esityksessä perusoikeussäännöksiä ottamisessa perustuslakiin todetaan, että säännös ulottaisi julkisen vallan turvaamisvelvollisuuden kansainvälisissä sopimuksissa turvattuihin ihmisoikeuksiin. Kansainvälisten ihmisoikeussopimusten sisältö määräytyy kansainvälisten valvontaelinten käytännöistä. Hallituksen esityksessä mainittiin nimenomaan Kansalais- ja poliittisia oikeuksia koskeva yleissopimus ja Euroopan ihmisoikeussopimus.¹ Yhdenvertaisuuslain ja kansalais- ja poliittisia oikeuksia koskevan yleissopimuksen tulkintakäytännön mukaisesti näennäisesti yhdenvertainen kohtelu voi tosiasiallisesti johtaa syrjintään ja heikommassa asemassa olevat saamelaiset tarvitsevat erityistoimia, jotta voivat säilyttää oman kulttuurimuotonsa. YK:n ihmisoikeuskomitean mukaan KP-sopimuksen artiklan 27 toteutumisen edellyttämät positiiviset erityistoimet voivat olla tarpeen vähemmistön identiteetin ja oikeuksien turvaamiseksi, jotta vähemmistöt voivat nauttia ja kehittää omaa kieltään ja kulttuuriaan yhdessä ryhmänsä kanssa.² Saamelaiskäräjien käsityksen mukaan kalastuslakiesitys toteutuessaan heikentää saamelaisten mahdollisuutta harjoittaa kalastuskulttuuriaan, saamelaisten oikeuksia ja heikentää myös saamelaisten kotiseutualueen elinvoimaisuutta. Saamelaisten aseman heikentämien lainsäädännössä on kansainvälinen sopimusrikkomus.

Kalastus kuuluu saamelaisten perinteisiin elinkeinoihin ja se on tärkeä kaikille saamelaisryhmille, inarin-, kolta- ja pohjoissaamelaisille. Näissä yhteisöissä kalastuksen kulttuurinen merkitys on hyvin suuri. Saamelaiseen kalastuskulttuuriin liittyy luonnon monimuotoisuuteen liittyvä perinteinen tieto. Kalastuskulttuuri tukee saamen kielen säilymistä ja kalastukseen liittyvän erityisterminologian säilymistä. Kalastus tuottaa materiaalia saamen käsityötä varten. Varsinkin nykyisin saamelaisen kalastuselinkeinoon liittyy erityisesti Utsjoen ja Inarin kunnan alueilla pienimuotoista matkailutoimintaa.

4 Kalastuslain säätämisestä

Saamelaiset ovat Suomessa alkuperäiskansa, jolla on oma kulttuuri, kieli ja elämänmuoto. Perustuslain 17 §:n 3 momentin mukaan saamelaisilla alkuperäiskansana on oikeus ylläpitää ja kehittää omaa kieltään ja kulttuuriaan. Kysymys on saamelaisten perusoikeudesta omaan kieleensä ja kulttuuriinsa. Perustuslain 17 §:n 3 momentin tarkoitettavana saamelaisten kulttuurina ja perinteisinä elinkeinoina pidetään mm. poronhoitoa, kalastusta, metsästystä (HE 309/1993 vp ja PeVL 32/2010 vp). Perustuslakivaliokunta on korostanut mietinnössään vuodelta 1994, joka koski saamelaisten alkuperäiskansa-aseman järjestämistä kulttuuri-itsehallinnolla, että käsite kulttuuri sisältää myös saamelaisten kulttuurimuotoon kuuluvat perinteiset elinkeinot. Valiokunta toteaa, etteivät hallitusmuodon muutos ja saamelaiskäräjälaki vielä sellaisinaan toteuta elinkeinojen perustuslaillista asemaa alkuperäiskansalle, vaan se, ketkä saavat harjoittaa perinteisiä elinkeinoja eli poronhoitoa, metsästystä ja kalastusta, edellyttää nykyisten lainsäädäntöjärjestelyiden muutosta (PeVM 17/1994).

Saamelaiskäräjälain uudistamista valmistellut työryhmä esitti mietinnössään kannanottonaan, että *toimivaltaiset ministeriöt ryhtyvät toimenpiteisiin selvittääkseen yhdessä saamelaiskäräjien kanssa saamelaisia koskevan erityislainsäädännön kehittämistä saamelaiskulttuurin tosiasiallisen suojan*

¹ HE 309/1993.

² General Recommendation No. 23: Indigenous Peoples. 18.08.1997. Gen. Rec. No. 23. (General Comments).

ja saamelaisen kulttuuri-itsehallinnon aseman vahvistamiseksi Suomen kansainvälisten velvoitteiden mukaisesti. Esitystä ei ole huomioitu kalastuslain jatkovalmistelussa ja saamelaiskäräjät esittää, että ministeriö huomioi esityksen.

Esitysluonnoksessa ei ole lainkaan käsitelty kalastuslain säätämisen valtiosääntöoikeudellisia ongelmia. Hallituksen esityksessä saamelaiskäräjälaiksi ja saamelaisia koskevien säännöksiä ottamisesta perustuslakiin todetaan, että (HE 248/1994 vp) ennen vesipiirirajankäynnin suorittamista oli Enontekiön, Inarin ja Utsjoen kunnissa asuvilla maaomaisuutta vailla olevilla ja luontaiselinkeinoista huomattavan osan toimeentulostaan saavilla lähinnä saamelaisväestöön kuuluvilla kuntalaisilla perinteiseen kalastukseensa oikeus, jota oli pidettävä hallitusmuodon takaaman omaisuudensuojan piiriin kuuluvana varallisuusarvoisena etuna. Valiokunta katsoi oikeuden selvästi kaventuvan silloin käsiteltävänä olevan rajankäyntilain mukaisen vesipiirirajankäynnin mahdollisesti tullessa toteutetuksi ja vesialueiden tullessa yleisen kalastuslainsäädännön mukaisen kalastushallinnon piiriin (PeVL 7/1978 vp). Sittemmin vesipiirirajankäynti suoritettiin Enontekiön, Inarin ja Utsjoen kunnissa ratkaisematta kuitenkaan lopullisesti saamelaisten maanomistusoikeuteen perustumattomia kalastusoikeuksia. Näitä oikeuksia ei ole myöhemminkään vahvistettu eikä kumottu. Perustuslakivaliokunta on lausunnossaan kalastuslain silloisesta uudistuksesta (PeVL 30/1993 vp), joka olisi johtanut kalastuksen tuomisen luvanvaraiseksi ja maksulliseksi Enontekiön, Inarin ja Utsjoen kuntien saamelaisille, todennut seuraavaa:

”valiokunnan mielestä kyseistä muutosta ei kuitenkaan pidä toteuttaa edes perustuslainsäätämisyjärjestyksessä. Tämän taustaksi valiokunta viittaa Kansainvälisen työjärjestön piirissä vuonna 1989 hyväksytyyn alkuperäiskansojen asemaa koskevaan yleissopimukseen (n:o 169) ja niihin muihin kansainvälisiin sopimuksiin, jotka mainitaan valiokunnan lausunnossa n:o 3/1990 vp.”

Saamelaisten maa- ja vesioikeudet ovat edelleen ratkaisematta. Perustuslakivaliokunnan kannanotot ja hallituksen esitys tarkoittavat yksiselitteisesti sitä, että saamelaisten kalastusoikeuksia ei voida heikentää nykyisestä kalastuslain kokonaisuudistuksessa. Esityksessä ehdotetaan jäljempänä esitetyn tavoin sellaisia muutoksia kalastuslakiin, jotka heikentäisivät saamelaisten perustuslaillisia kalastusoikeuksia. Esitykset eivät ole hyväksyttävissä myöskään valtiolainsäätöoikeudelliselta kannalta.

Saamelaiskäräjät pitää hyvin valitettavana sitä, että ministeriö on sivuuttanut perustuslakivaliokunnan kannanotot sekä Suomen ratifioimat kansainväliset ihmisoikeussopimukset sekä niiden tulkintakäytännön kalastuslain valmistelussa.

Suomen ratifioima kansalais- ja poliittisia oikeuksia koskeva yleissopimus (KP-sopimus) velvoittaa Suomea turvaamaan saamelaiskulttuurin säilymistä (artikla 27).³ Yleissopimuksen sanamuoto asettaa siis sopimusvaltioille ns. negatiivisen velvoitteen, joka velvoittaa pidättäytymään toimenpiteistä, jotka estäisivät vähemmistöihin kuuluvia nauttimasta yleissopimuksessa turvattuja oikeuksia omaan kulttuuriin, kieleen tai uskontoon. Lisäksi sopimusvaltio on velvollinen suojelemaan artiklan turvaamia oikeuksia myös muilta tahoilta tulevilta loukkauksilta. Myös positiiviset toimenpiteet voivat ihmisoikeuskomitean mukaan olla välttämättömiä 27 artiklan mukaisten oikeuksien suojelemiseksi. Saamelaiskulttuurin kuuluvan kalastuksen harjoittamisedellytyksien heikentäminen kalastuslain

---

³ Niissä valtioissa, joissa on kansallisia, uskonnollisia tai kielellisiä vähemmistöjä, tällaisiin vähemmistöihin kuuluvilta henkilöiltä ei saa kieltää oikeutta yhdessä muiden ryhmänsä jäsenten kanssa nauttia omasta kulttuuristaan, tunnustaa ja harjoittaa omaa uskontoaan tai käyttää omaa kieltään.

kokonaisuudistuksessa voi johtaa KP-sopimuksen artiklan 27 rikkomiseen ja saamelaiden oikeusaseman heikkenemiseen.

Perustuslakivaliokunta on (PeVL17/1994, vp 21/2007 vp) täsmentänyt ja tiukentanut saamelaiskäräjälain 9 §:n neuvotteluelvoitteen tarkoitusta ja viranomaisten velvoitetta siten, että saamelaiskäräjien perustuslaillinen osallistuminen saamelaisia erityisesti alkuperäiskansana koskevissa asioissa ja lainvalmistelussa taataan perustuslain 17 §:n 3 momentin mukaisesti. Perustuslakivaliokunta piti lausunnossaan tärkeänä, että saamelaiskäräjien edustus perustuslain 17 §:n 3 momentissa tarkoitetuissa lainvalmisteluasioissa varmistetaan alusta lähtien. Valiokunta piti myös tärkeänä, että valtioneuvoston piirissä ryhdyttäisiin kokonaisuudistukseen, jossa saamelaiskäräjien kyseiset kulttuuriset ja oikeudelliset kysymykset otetaan asianmukaisesti huomioon nykyistä selkeämmin. Kalastuslain kokonaisuudistus kuuluu yksiselitteisesti perustuslain 17 §:n 3 momentin piiriin. Perustuslakivaliokunnan linjaus ei ole toteutunut kalastuslain valmistelussa.

Saamelainen kalastuskulttuuri ylläpitää saamelaiden luonnon monimuotoisuuteen liittyvää perinteistä tietoa, jota suojelee Suomen ratifioiman biodiversiteettisopimuksen artikla 8(j)⁴. Ympäristöministeriön asettama kansallinen artikla 8(j)-asiantuntijatyöryhmä on loppuraportissaan todennut saamelaisen kalastusperinteen tulleen uhanalaiseksi ja esittänyt toimenpiteitä kalastusperinteen elvyttämiseksi ja turvaamiseksi. Työryhmän työhön osallistui myös maa- ja metsätalousministeriö hyvin aktiivisesti. Saamelaiskäräjät esittää, että artikla 8(j)-työryhmän toimenpide-ehdotukset ja suositukset huomioidaan kalastuslain kokonaisuudistuksen jatkovalmistelussa.

Saamelainen kalastuskulttuuri on myös biodiversiteettisopimuksen suojelemaa tavanomaista luonnonkäyttöä.⁵ Kalastuslain kokonaisuudistuksessa tulee turvata saamelaisen kalastuksen kulttuuristen tapojen säilyminen biodiversiteettisopimuksen edellyttämällä tavalla.

Lakiluonnoksessa on sivuutettu täysin pääministeri Jyrki Kataisen hallituksen ohjelman saamelaisen kulttuurin turvaamista ja kehittämistä koskevat kirjaukset. Hallitusohjelma velvoittaa yksiselitteisesti myös maa- ja metsätalousministeriötä (MMM). Kalastuslain jatkovalmistelussa on noudatettava hallitusohjelman velvoitteita. Saamelaiskäräjien osallisuus kalastuslain kokonaisuudistusta valmistelleen työryhmän työskentelyssä ei ole toteutunut perustuslakivaliokunnan edellyttämällä tavalla, eikä saamelaiskäräjien näkemyksiä olla lakiluonnosesityksessä huomioitu. Kalastuslain kokonaisuudistus tulee valmistella tässä lausunnossa viitattujen perustuslakivaliokunnan antamien lausuntojen suuntaviivojen mukaisesti yhteistyössä saamelaiskäräjien ja ao. ministeriöiden kanssa vilpittömin mielin ja päämääränä turvata saamelaisen kalastuskulttuurin tulevaisuus sekä kansallisten ja kansainvälisten velvoitteiden mukaisesti.

Saamelaiskäräjät pitää hyvin valitettavana sitä, että samassa yhteydessä ei ole tuotu esille esitystä uudeksi kalastusasetukseksi. Lailla esitetään useita asioita säädettäväksi asetuksella. Kokonaiskuvan kannalta lausuntopyynnössä tulisi olla mukana esitys kalastusasetukseksi. Saamelaiskäräjät esittää,

---

⁴ *Sopimusosapuolien tulee kansallisen lainsäädäntönsä mukaisesti kunnioittaa, suojella ja ylläpitää biologisen monimuotoisuuden suojelun ja kestävän käytön kannalta merkittävää alkuperäiskansojen ja perinteisen elämänmuodon omaavien paikallisyhteisöjen tietämystä, innovaatioita ja käytäntöjä, sekä edistää ja laajentaa niiden soveltamista tämän tietämyksen, innovaatioiden ja käytäntöjen omistajien luvalla ja myötävaikutuksella sekä rohkaista tämän tietämyksen, innovaatioiden ja käytäntöjen käytöstä saatujen hyötyjen tasapuolista jakamista.*

⁵ *Artikla 10(c): sopimusosapuolien tulee suojella ja kannustaa biologisten resurssien tavanomaista käyttöä perinteisten kulttuuristen tapojen mukaisesti, jotka soveltuvat suojelun ja kestävän käytön vaatimuksiin.*

että asiakokonaisuus lähetetään takaisin valmisteltavaksi ja samassa yhteydessä säädettäisiin kalastusasetuksesta.

Saamelaiskäräjät toteaa lisäksi, että kalastuslaissa tulee asianmukaisesti turvata kielellisten oikeuksien toteutuminen ja saamen kielilain velvoitteet (1086/2003). Lakiluonnoksen vaikutuksia ei saamelaisten kotiseutualueella ja saamelaisten oikeuksia koskevilta osin olla arvioitu, mitä on pidettävä hyvin suurena puutteena. Jotta kalastuslaista voidaan säätää, on sen vaikutukset arvioitava huolellisesti.

5 Saamelaiskäräjien pykäläkohtaiset huomiot hallituksen esitysluonnokseen

Saamelaiskäräjät esittää pykäläkohtaiset huomiot lain perusteluosaan sekä itse lakitekstiin. Muutokset lakitekstiin esitetään kursiivilla ja yliviivauksella.

1 § *Tarkoitus*

Saamelaiskäräjät pitää hyvänä, että lain tarkoitukseen esitetään otettavaksi velvoitteen luonnon monimuotoisuuden turvaamiseksi. Saamelaiskäräjät esittää pykälää kuitenkin tarkistettavaksi seuraavin tavoin.

Tämän lain tarkoituksena on parhaaseen käytettävissä olevaan tietoon perustuen järjestää kalavarojen ekologisesti, taloudellisesti ja sosiaalisesti kestävä käyttö ja hoito siten, että turvataan kalavarojen kestävä ja monipuolinen tuotto, kalakantojen luontainen elinkierto sekä kalavarojen ja muun vesiluonnon monimuotoisuus ja suojelu *sekä saamelaisten perinteisiin elinkeinoihin kuuluvan saamelaisen kalastuskulttuurin elinvoimaisuus*.

Saamelaiskäräjien esityksen perustana on yllä esitetty perustuslain § 17. 3 momentti, perustuslaki-valiokunnan yllä esitetyt kannanotot ja yllä esitetyt Kp-sopimuksen ja biodiversiteettisopimuksen velvoitteet.

4 § *Määritelmät*

20) vapaa-ajankalastuksella muuta kuin kaupallista kalastusta, ~~mukaan lukien kotitarvekalastus;~~

Uusi kohta

21) *kotitarvekalastuksella kalastusta, jossa saalista käytetään kalastajan taloudessa ja lähisuvussa ja saaliilla on taloudellista merkitystä lain 90§:ssä tarkoitettun kotitarvekalastajalle varatun ensimyyntioikeuden kautta. Saamelaiskulttuurissa kotitarvekalastus käsittää lisäksi kalastuksen kulttuurisen ulottuvuuden ja kalastusperinteen. Kotitarvekalastuksenpyyntivälineitä ovat verkko-, katiska- ja koukkukalastus sekä tuulastus, kulleppynti, pitkäsiima, rysä ja isorysä sekä nuottaus.*

Saamelaiskäräjät toteaa, että saamelaisten harjoittama kotitarvekalastus on ollut ja on perinteisenä elinkeinona tärkeä osa saamelaisten kulttuuria. Kotitarvekalastusta ei voi rinnastaa vapaa-ajan kalastukseen, koska kotitarvekalastuksella on taloudellista ja kulttuurista merkitystä. Kotitarvekalastus on erotettava harrastusmaisesta vapaa-ajan kalastuskäsitteestä. Voimassa olevan kalastusasetuksen 1 §:n 2 momentin mukaan kotitarvekalastuksena pidetään kalastusta, jossa saalis käytetään kalasta-

jan taloudessa ja sillä on toimeentulon kannalta merkitystä. Saamelaiskäräjät toteaa edelleen, että kotitarvekalastuksella on hyvin tärkeä rooli saamelaiskulttuurissa ja kalastuksella on tärkeä kulttuurinen, taloudellinen ja sosiaalinen merkitys saamelaiskulttuurissa. Kotitarvekalastuksen säilyttäminen erillisenä käsitteenä on välttämätöntä jäljempänä esitetyin tavoin, jotta ekologisesti pyydyttyä kalaa ja lähiruokaa voidaan hyödyntää jatkossakin saamelaisten kotiseutualueen palveluissa.

Kotitarvekalastuksesta luopuminen johtaisi saamelaisten perusoikeuksien heikkenemiseen. Perustuslakivaliokunta on lausunnossaan (PeVL 14/2010 vp), joka koski Suomen ja Ruotsin välillä tehdyn rajajokisopimuksen hyväksymistä, kiinnittänyt huomiota kalastusoikeuden rajoituksiin mm. omaisuuden suojan (PeL 15.1 §), elinkeinovapauden (18.1 §) ja saamelaisten kulttuuriperusoikeuden (PeL 17.3 §) kannalta. Mainittujen perusoikeuksien rajoitusten ja niiden yhteisvaikutusten tulee perustuslakivaliokunnan kannan mukaan olla hyväksyttäviä ja painavia perusteiltaan. Lisäksi rajoitusmääräysten tulee olla täsmällisiä ja tarkkarajaisia sekä suhteellisuusvaatimusten mukaisia. Lakiesityksen perustelut kotitarvekalastuksesta luopumiselle eivät ole hyväksyttäviä ja painavia ja ovat täten perustuslakivaliokunnan kannanottojen vastaisia.

Saamelaiskäräjät pitää tärkeänä sitä, että oikeus kotitarvekalastukseen säilytetään saamelaisten kotiseutualueella osana saamelaisten perinteisiä elinkeinoja ja, että siitä säädetään uudessa kalastuslaissa. Saamelaiset harjoittavat kotitarvekalastusta mm. erilaisilla verkkopyydyksillä, rysillä, katiskoilla, nuotilla sekä vavalla ja vieheellä. Saamelaiset harjoittavat saamelaisten kotiseutualueella kalastusta ja hyödyntävät kalakantoja osana perustuslain 17 §:n 3 momentissa turvattua kulttuuriaan.

Saamelaiskäräjät esittää kohdan 22) käsitteen *erityisperusteinen kalastusetus* muutettavaksi erityisperustaiseksi kalastusoikeudeksi. Saamelaiskäräjien näkemyksen mukaan kyseessä oleva käsite ei sisällä etuuksia, koska käsite tarkoittaa kiinteistömuodostamislain nojalla säädettyjä oikeuksia. Etuus antaa virheellisen käsityksen erityisperustaisten kalastusoikeuksien taustasta ja merkityksestä.

§ 6 Erityisperustaiset kalastusoikeudet

Saamelaiskäräjät toteaa, että esityksessä ei ole riittävästi selvitetty vaikutuksia saamelaisten erityisperusteisiin kalastusoikeuksiin, kalastuksen käytännön järjestämiseen ja kalastuksen rauhoittamiseen tietyillä vesialueilla virkistyskalastukselta. Saamelaiskäräjät ei voi hyväksyä sitä, että lakiesityksessä poistetaan maininnat ylimuistoisesta nautinnasta. Saamelaiskäräjät ei voi kannattaa esitystä erityisperusteisista kalastusoikeuksista sellaisenaan, koska esityksen vaikutuksia ei ole riittävästi selvitetty saamelaiskulttuurille. Kalastuslain jatkovalmistelussa tulee erikseen kuulla saamelaisten kotiseutualueella erityisperusteisten kalastusoikeuksien haltijoita, jotta lakiesitys ei heikennä kalastajien omaisuuden suojaa ja perustuslaillista oikeutta harjoittaa saamelaiskulttuuria. Saamelaiskäräjät kiinnittää huomiota siihen, että kiinteistömääritykset ja kalastusoikeudet on selvitettävä ennen kuin kalastuslaista säädetään. Saamelaiskäräjät pitäisi parempana että nykyisen lain määräykset erityisperusteisista kalastusoikeuksista pidettäisiin voimassa siihen asti, kunnes kiinteistömääritykset on tehty saamelaisten kotiseutualueella.

9 § Valtion yksityiset kalastukset

Saamelaiskäräjät esittää seuraavaa muotoilua lisättäväksi pykälään:

Saamelaisten kotiseutualuetta koskevilta osin on asetuksia annettaessa ensisijaisesti kuitenkin otettava huomioon saamelaisten perustuslailla vahvistetut oikeudet harjoittaa perinteisiä elinkeinojaan, mukaan lukien kalastus. Asetuksia annettaessa on lisäksi kuultava saamelaiskäräjiä.

10 § Oikeus Ylä-Lapin kalastuslupa

Saamelaiskäräjät esittää pykälää seuraavaksi:

Oikeus kalastuslupa saamelaisten kotiseutualueella

Enontekiön, Inarin tai Utsjoen kunnassa sekä Sodankylän kunnan Lapin paliskunnan alueella vakinaisesti asuvilla saamelaisilla, jotka harjoittavat ammattikalastusta, kotitarvekalastusta tai luontaiselinkeinoja, on oikeus saada korvauksetta lupa kalastuksen harjoittamiseen mainituissa kunnissa sijaitsevilla valtion hallinnassa olevilla maa- ja vesialueilla. Tenon-, Näätämön- ja Torniojoen alueella on lisäksi voimassa ne määräykset, joista on valtiosopimuksissa määrätty. Kalakantojen geneettisen monimuotoisuuden ja vaelluskalan nousun turvaamiseksi voidaan rajoittaa virtavesialueita vapaan kalastusoikeuden ulkopuolelle määrä-ajaksi asetuksella.

Saamelaiskulttuurin ylläpitämiseksi ja turvaamiseksi sellaiset saamelaiset, jotka eivät asu ympärivuotisesti saamelaisten kotiseutualueella, mutta joilla on kotiseutualueella kiinteistö, sukutila tai ikimuistoinen nautintaoikeus, on oikeus maksuttomaan kalastuslupa valtion vesialueilla kyseisen kunnan alueella.

Lakiesitysluonnoksessa esitetään, että nykyisen kalastuslain 12 §:n mukaista ammattikalastuksen, kotitarvekalastuksen tai luontaiselinkeinojen harjoittajan oikeutta saada lupa harjoittaa kalastusta kolmen pohjoisimman kunnan alueella tulisi muuttaa siten, että oikeus rajoitettaisiin koskemaan ainoastaan kalastukseen oikeutetun omaa kotikuntaa. Saamelaiskäräjät katsoo, että tämänkaltaista määräystä ei tule saattaa uudessa kalastuslaissa koskemaan saamelaisia, koska esitys heikentäisi saamelaisten nykyisiä kalastusoikeuksia tavalla, joka on vastoin perustuslakivaliokunnan kantoja.

Saamelaiskäräjät toteaa, että esitys kaventaisi saamelaisten oikeutta käyttää vettä, olisi vastoin perustuslakivaliokunnan kantoja, saamelaisten perusoikeuksia ja maa- ja vesioikeuksia sekä heikentäisi Ilo 169-sopimuksen ratifiointiedellytyksiä. Olemassa olevia oikeuksia ei voida kaventaa niin kauan kun Ilo 169-sopimus on ratifioimatta. Vapaata kalastusoikeutta ei voida heikentää työryhmän esittämällä tavalla.

Lain perusteluosassa (s. 34) ministeriö perustelee esitystään seuraavasti: *Voimassa olevan kalastuslain 12 §:ään sisältyvän kolmen pohjoisimman kunnan asukkaiden oikeuden saada mainittuja kuntia koskeva kalastuslupa on esitetty perustuvan lähtökohtaisesti vanhojen lapinkylien oikeuksiin, ja sen laajuutta on perusteltu kalastuksen kuulumisella saamelaiseen elämänmuotoon ilman asuinpaikkaan kuuluvia rajoituksia. Mainitut lapinkylien oikeudet ovat historiallisesti kuitenkin tyypillisesti koskeneet vain oman lapinkylän aluetta, eikä toisten lapinkylien alueille laajennettuja kalastusoikeuksia tunneta. Lisäksi 12 §:n mukainen kalastusoikeus on aiemminkin liittynyt asuinkuntaan, eikä sen saamisen edellytyksenä ole ollut saamelaisuus. Oikeuden nykyistä laajuutta ei siten yksiselitteisesti voida perustella lapinkylien oikeuksilla tai esimerkiksi saamelaisella, kiinteään kotipaikkaan perustumattomalla elämäntavalla.*

Maa- ja metsätalousministeriön perusteluosan teksti perustuu virheelliseen ja puutteelliseen tietoon. Perustuslakivaliokunta on katsonut, että maaomaisuutta vailla olevien, luontaiselinkeinoista huomattavan osan toimeentulostaan saavien, lähinnä saamelaisväestöön kuuluvien kuntalaisten perinteinen, vähintään nautintaperusteisiin oikeuksiin rinnastettava oikeus kalastaa on omaisuudensuojan piiriin kuuluva varallisuusarvoinen etu (PeVL 7/1978 vp , PeVL 5/1981 vp ja PeVL 30/1993 vp). Valiokunta on vahvistanut kalastusoikeuden olevan osa saamelaisten Yhdistyneiden kansakuntien kansalaisoikeuksia ja poliittisia oikeuksia koskevan yleissopimuksen mukaista vähemmistökulttuurista (PeVL 27/1997 vp, s. 3 /II). Valiokunta on edelleen todennut, että vapaa kalastusoikeus turvaa osaksi saamelaisten oikeutta käyttää kyseisiä vesialueita (PeVI 27/1997 vp). Perustuslakivaliokunta on erikseen linjannut käsitellessään kalastuslain uudistamista ja vapaan kalastusoikeuden säätämistä, että valiokunnan käsityksen mukaan tällainen lainsäädäntötoimi täyttää ne ylimuistosen nautinnan ja laajan käyttöoikeuden kautta omaisuudensuojaan palautuvat vaatimukset, joita on pidetty silmällä valiokunnan aiemmissa kannanotoissa maata omistamattomien asukkaiden perinteisistä oikeuksista. Tästä syystä ehdotus on valiokunnan mielestä hyväksyttävä myös hallitusmuodon 5 §:n säännösten kannalta. Mitä erityisesti hallitusmuodon 14 §:n 3 momentin johdosta tulee saamelaisten asemaan, valiokunta on kiinnittänyt huomiota siihen, että kalastaminen on kuulunut perinteiseen saamelaiseen elämänmuotoon ilman asuinpaikkaan liittyviä rajoituksia. Siksi valiokunta pitää välttämättömänä selventää 12 §:n 1 momentin lopun säännöstä tältä osin niin, että kyseistä oikeutta ei sidota vain asuinkuntaan, vaan se on voimassa kaikkien kolmen pohjoisimman kunnan alueella asuinpaikkaedellytyksen täytyessä (PeVI 27/1997 vp). Perustuslakivaliokunta on myös linjannut käsitellessään hallituksen esitystä Pallas-Yllästunturin kansallispuistosta annetuksi laiksi, että viimeaikainen tutkimus on kuitenkin asettanut valtion omistusoikeuden kyseenalaiseksi. Lapinkylään kuuluvilla perheillä ja kylän osakkailla on ollut joko yksin tai yhdessä toisten kanssa nykyiseen omistajan hallintaan rinnastuva oikeus eli omistusoikeus veromaihinsa, joita ovat olleet kalavedet, pyyntipaikat, laidunmaat ja muut erityiseen käyttöön osoitetut alueet (PeVI 29/2004vp). Saamelaiskäräjät toteaa, että maa- ja metsätalousministeriön esitys ja perusteluteksti on täysin perustuslakivaliokunnan kantojen vastainen ja se heikentäisi saamelaisten oikeusasemaa tavalla, mikä olisi vastoin perustuslain takaamaa omaisuudensuojaa (§ 15). On kiistattomasti todistettu, että voimassa olevan kalastuslain takaama vapaa kalastusoikeus pohjautuu saamelaisten oikeusasemaan ja täten ministeriön tulkinta on virheellinen. Esitys heikentäisi olennaisesti edellytyksiä ratifioida Ilo 169-sopimus. Historialliset lapinkylät ovat sijainneet usean eri kunnan alueella eivätkä lapinkylien rajat ole olleet niin poissulkevia kuin ministeriö antaa olettaa. Sukulaisuussuhteiden ja luontaisen kanssakäymisen johdosta eri lapinkylien asukkaat ovat hyödyntäneet myös muiden lapinkylien asukkaiden kalavesiä.

Esitys heikentäisi saamelaissukujen perinteisiä nautintaoikeuksia. Saamelaiset ovat perinteisesti asuneet usean kunnan alueella ja liikkuneet niiden alueilla poronhoitoa, kalastusta ja metsästystä varten (ylimuistoinen nautinta). Saamelaissuvut ovat hajaantuneet eri kuntien alueelle pysyvän taloasumisen myötä. Yhteys perinteisiin sukumaihin ja kalavesiin on kuitenkin säilynyt, ja vapaa kalastusoikeus tukee saamelaisen luontosuhteen, tapaoikeuden ja saamelaiskulttuurin perinteiden säilymistä. Nykyinen vapaa kalastusoikeus on saamelaiskäräjien näkemyksen mukaan yhdenvertaisuuslain vastainen, koska vapaa kalastusoikeus ei koske kokonaisuudessaan saamelaisten kotiseutualuetta. Vuotson eli Lapin paliskunnan saamelaisilla samanlaista vapaata kalastusoikeutta ei ole. Kalastuslain kokonaisuudistuksessa vapaa kalastusoikeus tulee ulottaa koskemaan koko saamelaisten kotiseutualuetta.

Saamelaiskäräjät on tietoinen siitä, että nykyinen vapaa kalastusoikeus on aiheuttanut ongelmia ja etuutta on väärinkäytetty sellaisten toisessa kunnassa asuvien toimesta, jotka ovat tulleet toisen kunnan alueelle kalastamaan ilman, että heillä olisi mitään yhteyttä kyseiseen alueeseen. Koska

vapaa kalastusoikeus perustuu saamelaisten oikeusasemaan ja ministeriö haluaa sitä rajata, saamelaiskäräjät esittää, että kalastuslain takaamaa vapaa kalastusoikeus ulotetaan koskemaan myös Lapin paliskunnan aluetta ja vain saamelaisia. Saamelaiskäräjät pitää ehdottoman tärkeänä, että vaelluskalojen nousu turvataan, lohiloisien leviäminen estetään ja lohikannan geneettinen monimuotoisuus voidaan turvata ja että kalakantoja hoidetaan kestävästi. Tämä on tärkeää erityisesti Tenon sivujoilla, joihin lohi nousee. Siksi onkin tarpeen mahdollistaa tärkeiden virtavesialueiden ja kutualueiden rauhoittaminen määrääjäksi vapaalta kalastusoikeudelta kalastuslain asetuksella. Saamelaiskäräjät esittää, että samassa yhteydessä kalastuslain kanssa valmistellaan kyseinen asetus. Rajoittamispäätöksen tulee perustua tutkimustietoon ja päätös on tehtävä yhteistyössä saamelaiskäräjien kanssa.

Saamelaisten poismuutto pois saamelaisten kotiseutualueelta on kasvanut yhteiskunnallisten prosessien johdosta. Kansallinen artikla 8(j)-työryhmä on esittänyt loppuraportissaan huolenaiheena, että ”yhteys saamelaiselinkeinoihin, -kieleen, perinteiseen luonnonkäyttöön ja perinteiseen tietoon heikenee saamelaisten kotiseutualueen ulkopuolella. Muuttaessaan saamelaisten kotiseutualueen ulkopuolelle saamelaiset menettävät lainsäädännöllisen oikeutensa liikkua ja käyttää luontoa tietyillä alueilla menettäen yhteyden perinteisiin sukualueisiin. Saamelaisten tapaoikeuden ja luonnon monimuotoisuuden liittyvän perinteisen tiedon tulevaisuudelle kehitys on huolestuttava.” Saamelaisten poismuutto pois saamelaisten kotiseutualueelta johtuu yhteiskunnallisista prosesseista, perinteisten elinkeinojen heikosta kannattavuudesta, työllistymismahdollisuuksista ja koulutusmahdollisuuksien puutteista. Saamelaisilla itsellään on heikosti mahdollisuuksia vaikuttaa tähän kehitykseen. On yhteiskunnan tehtävä pienentää poismuuton tuomia kielteisiä vaikutuksia ja mahdollistaa saamelaiskulttuurin ja erityisesti saamelaisen kalastusperinteen ylläpitäminen poismuutosta huolimatta. Saamelaiskäräjät esittääkin, että saamelaisten kotiseutualueen ulkopuolella asuville saamelaisille annettaisiin mahdollisuus saada kalastaa maksuttomasti sellaisen saamelaisten kotiseutualueen kunnan alueella, johon henkilöllä on kulttuurinen ja suvullinen yhteys.

13 § Alueellinen lupa kaupallisen kalastuksen harjoittamiseen

Saamelaiskäräjät esittää lisättäväksi pykälään seuraavan teksti: *lupaa ei saa myöntää, jos luvan nojalla tapahtuva kalastus heikentäisi vähäistä suurimmassa määrin saamelaisten oikeuksia harjoittaa omaa kulttuuriaan ja elinkeinojaan.*

18 § Alueellinen lupa kalastusopastointiaan

Saamelaiskäräjät esittää pykälään lisättäväksi, että *kalastusopastoinnin edellytyksistä tulee sopia hoito- ja käyttösuunnitelmassa.*

§ 22 Kalatalousaluejako

Saamelaiskäräjät esittää pykälää tarkennettavasti seuraavasti: Kalatalousalueiden maantieteelliset rajat vahvistaa elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus 32 §:ssä tarkoitetun alueellisen kalatalouden yhteistyöryhmän ehdotuksen perusteella kuultuaan maa- ja metsätalousministeriötä, *saamelaisten kotiseutualueella saamelaiskäräjiä ja kolttien kyläkokousta* ja muita keskeisiä tahoja.

§ 23 Kalatalousalueen oikeudellinen muoto, jäsenet ja toimielimet

Kalatalousalueen jäseniä ovat alueen kalastusoikeuden haltijat sekä valtakunnalliset kalastusalan järjestöt ja saamelaisten kotiseutualueella saamelaiskäräjät.

§ 25 Kalatalousalueen yleiskokous

Saamelaiskäräjät esittää, että *saamelaisten kotiseutualueen osalta kalatalousalueen yleiskokouksessa erityisperustaisien kalastusoikeuksien haltijoilla on kunnittaiset edustajat. Saamelaiskäräjillä on läsnäolo- ja puheoikeus kalatalousalueen yleiskokouksessa saamelaisten kotiseutualueella.*

33 § Ylä-Lapin kalastusasioiden yhteistyöryhmä

Lakiehdotuksessa esitetään perustettavaksi Ylä-Lapin kalastusasioiden yhteistyöryhmä, joka käsittelee kolmen pohjoisimman kunnan valtion hallinnassa olevien kalatalousasioita. Sen tehtävänä olisi toimialueensa puitteissa antaa lausuntoja, tehdä esityksiä ja aloitteita sekä suorittaa muut sille määrätty tehtävät. Yhteistyöryhmä koostuu Metsähallituksen, saamelaiskäräjien, kalatalousalueiden, kuntien, kaupallisten- ja vapaa-ajankalastajien, kalantutkimuksen sekä valtakunnallisten ympäristöjärjestöjen edustajista. Työryhmässä ei olisi kolttien kyläkokouksen edustajaa eikä työryhmään kuuluisi Lapin paliskunnan alue. Saamelaiskäräjät pitää tätä hyvin valitettavana.

Saamelaiskäräjät pitää yhteistyöryhmää erikoisena ja epäselväksi jää millaista hyötyä kalastuslain toimeenpanolle tällaisella ryhmällä olisi. Ryhmä ei lisäisi saamelaisten osallistumismahdollisuuksia. Saamelaiskäräjien näkemyksen mukaan Suomessa ei ole tarvetta uusille elimille, joiden ainoana tehtävänä on lausuntojen ja aloitteiden antaminen. Mikäli yhteistyöryhmä halutaan perustaa, tulee sille asettaa samanlaiset tehtävät kuin alueelliselle kalatalouden yhteistyöryhmälle lakiesityksen kohdassa § 32. Saamelaiskäräjillä ja kolttien kyläkokouksella tulee olla yhteistyöryhmässä yhteensä vähintään puolet edustajista, jotta saamelaiskulttuurin tarpeet tulevat huomioituksi. Lisäksi työryhmän toimialueeseen tulee kuulua myös Lapin paliskunnan alue. Saamelaiskäräjien näkemyksen mukaan ryhmässä ei ole tarpeellista olla kansalaisjärjestöjen edustajia. Valtakunnallisilla etujärjestöillä ei ole asiantuntemusta saamelaisten kotiseutualueen erityiskysymyksistä. Kaupallisten kalastajien etujärjestön läsnäolo työryhmässä on perusteeton, koska saamelaisten kotiseutualueella kaupallista kalastamista ei juuri ole.

35 § Velvoite käyttö- ja hoitosuunnitelman laatimiseksi

Saamelaiskäräjät esittää seuraavaa momenttia lisättäväksi hoito- ja käyttösuunnitelman laatimisvelvoitteeseen. *Saamelaisten kotiseutualueella kalatalousalueiden tulee hoito- ja käyttösuunnitelmalla järjestää kalakannan hoito siten, että saamelaisen kalastuskulttuurin elinvoimaisuus turvataan. Kalataloustoimenpiteillä ei saa vähäistä suuremmassa määrin aiheuttaa haittaa saamelaiskulttuurille.* Esitetty muutos perustuu yllä esitettyihin Suomen kansainvälisiin ja kansallisiin velvoitteisiin.

36 § Käyttö- ja hoitosuunnitelman laatiminen

Saamelaiskäräjät esittää lisättäväksi uutta kohtaa

7) Saamelaisten kotiseutualueella käyttö- ja hoitosuunnitelmien laadinnassa kuullaan saamelaisten kotiseutualueella saamelaiskäräjiä ja asiasta järjestetään saamelaiskäräjälain § 9 mukaiset neuvottelut.

37 § Käyttö- ja hoitosuunnitelman hyväksyminen

Saamelaiskäräjät esittää, että pykälään otetaan uusi kohta:

5) että saamelaisten kotiseutualueen osalta suunnitelman on hyväksynyt saamelaiskäräjät sekä kolttalaisten osalta kolttien kyläkokous

Kulkuoikeuksien perustamisesta on esitetty, että niiden osalta tulisi lähtökohtaisesti noudattaa kiinteistömuodostamislain (554/1995), yksityistielain (358/1962) sekä maastoliikennelain (1710/1995) sääntelyä. Näissä laeissa sääntelemättömiä tilanteita varten tulisi kalastuslakiin laatia nykyisen 22 §:n kaltainen säännös maa-alueen hyödyntämisestä kalastuksen mahdollistamiseksi. Nykyisen kalastuslain 22 §:n nojalla perustetut oikeudet maa-alueiden hyödyntämiseen säilytettäisiin ennallaan.

43 § Kalastusoikeuksien yhteen sovittaminen erityisellä kalastusalueella

Saamelaiskäräjät esittää että pykälän termi kalastusalue muutettaisiin kalastusoikeusalueeksi.

Saamelaiskäräjät pitää esitystä hyvin ongelmallisena. Se, että säänneltäisiin erityisperusteisten oikeuksien nojalla kalastuksesta valtion vesillä siten, että puolet kuuluu veden omistajalle ja puolet erityisperusteisten kalastusoikeuksien osakaskiinteistöille, voi olla enintään lähtökohtainen oletus (*presumptio*), jonka kumoamiseksi tulee lakiin järjestää perustuslain 21.1 §:n ja Euroopan ihmisoikeussopimuksen 6.1 artiklan vaatimukset täyttävä oikeusturvajärjestelmä. Vastaselvityksellä tulee olla mahdollista kumota sanottu *presumptio* ja saada vahvistetuksi erityisperusteisten kalastusoikeuksien osakaskiinteistöille muukin oikeus kalastukseen kuin esitetty 50 %:n osuudella. Erityinen epäkohta on lakiluonnosesityksen perusteluissa mainittu Inarin järven esimerkki, jossa kaksi kolmasosaa oikeuksista kuuluisi vedenomistajana valtiolle ja yksi kolmasosa erityisperusteisten kalastusoikeuksien osakaskiinteistöille. Oikeuksien jaosta normaalista 50%/50% perusteesta poikkeavasti ei ole edellytyksiä määrätä laissa, koska osakaskiinteistöille kuuluvien oikeuksien ulottuvuutta ei ole ratkaistu. Erityisperusteisten kalastusoikeuksien sisältöä ei ole kattavasti saamelaisten kotiseutualueen osalta selvitetty ainakaan Enontekiön ja Vuotson alueilla.

Saamelaiskäräjät toteaa, että lakiesityksessä mietinnössä ei ole riittävästi selvitetty esityksen vaikutuksia saamelaisten erityisperusteisiin kalastusoikeuksiin, kalastuksen käytännön järjestämiseen ja kalastuksen rauhoittamiseen tietyillä vesialueilla virkistyskalastukselta. On myös huomioitava, että mikäli yleiskalastusoikeutta valtion hallinnassa olevilla vesialueilla lisätään nykyisestäään, loukkaa se myös erityisperusteisten kalastusoikeuksien haltijoiden oikeutta.

45 § Kalastuksen järjestäminen valtion vesialueella

Valtiolle kuuluvalla vesialueella 41 §:ssä tarkoitetuista tehtävistä huolehtii Metsähallitus. Enontekiön, Inarin ja Utsjoen kunnissa ja Sodankylän kunnan Lapin paliskunnan alueella Metsähallituksen tulee vuosittain pyytää lausunto kalastuksen järjestämisestä ja kalastuslupien myöntämisessä noudatettavista periaatteista 33 §:ssä tarkoitettua yhteistyöryhmältä sekä saamelaiskäräjiltä ja kolttalaisten osalta kolttien kyläkokoukselta.

47 § Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen poikkeuslupa

Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus voi siirtoistutusta, kalanviljelytoimintaa, tutkimustyötä, kalastusperinteen ylläpitämiseksi, *saamelaisten kotiseutualueella saamelaiskulttuurin ja saamelaisen kalastusperinteen ylläpitämiseksi*, kalataloudellisten tarkkailuvelvoitteiden toimeenpanemiseksi tai muuta kalavarojen hoitoon liittyvää tarkoitusta varten perustellusta syystä myöntää poikkeusluvan tässä laissa tai sen nojalla.

49 § Kaupalliseen kalastukseen tarkoitetut pyydykset ja pyyntimenetelmät

Saamelaiseen kalastusperinteeseen kuuluu isonuotan, rysien ja verkkojen käyttö. On tärkeää, että perinteisiä pyyntivälineitä ei rajoiteta. Isorysää tulee voida käyttää hoitokalastuksessa. Saamelaisten kotiseutualueella isorysä on ainoa tehokas pyyntiväline hoitokalastuksessa pienissä tunturijärvissä. Lakia tulee täydentää siten, että isorysää voi käyttää hoitokalastuksessa.

90 § Saaliin ensimyynti

Saaliin ensimyyntinä pidetään kauppaa, jossa kala myydään ensimmäisen kerran sen saaliiksi saamisen jälkeen.

Muut kuin kaupalliset kalastajat eivät saa harjoittaa sisävesiltä kalastamansa tai lukuunsa kalastetun saaliin ensimyyntiä lukuun ottamatta yhtä enintään viiden kilon erää vuorokaudessa, joka myydään suoraan lopulliselle kuluttajalle. *Saamelaisen kotitarvekalastuksen yhteydessä voidaan myydä kalaa lopulliselle kuluttajalle sekä ravintoloille ja kauppoihin. Mikäli kotitarvekalastus muodostaa yli kolmanneksen henkilön toimeentulosta, tulee hänen rekisteröityä kaupalliseksi kalastajaksi.*

Saamelaiskäräjät pitää hyvänä esitystä siitä, että vapaa-ajan kalastukselta kiellettäisiin suoramyynti ravintoloille ja kaupoille. Lain on kuitenkin mahdollistettava saaliin myynti myös matkailupalveluissa, esim. silloin kun asiakas on pyytänyt lohen ja haluaa myydä sen matkailuyritykselle jatkojalostettavaksi. Lisäksi myös hoitokalastuksessa ja kilpailuissa saadut kalasaalit tulee voida myydä.

Ministeriön esitys johtaisi saamelaisten kotiseutualueella siihen, että läheltä pyydettyä kalaa ei saisi ravintoloista, kouluissa eikä muissakaan palveluissa. Saamelaisten kotiseutualueella on vain pari ammattikalastajaa, mutta kukaan ei harjoita kalastusta päätoimisesti vaan osana muita elinkeinoja. Kaloja ei ole riittävästi ammattimaiseen kalastukseen. Matkailun, alueen imagon, saamelaisten kotiseutualueen elinvoimaisuuden turvaamiseksi on välttämätöntä, että ravintoloille voidaan myydä kalaa myös kotitarvekalastuksen yhteydessä. Muuten saamelaisten kotiseutualueella jouduttaisiin käytännössä tilanteeseen, että ravintoloissa tarjottaisiin vain ulkomaista kalaa. Ylä-Lapin tilannetta ei voida rinnastaa merenrannikkopyyntiin eikä sisävesipyyntiin. Järvi-Suomen alueella kaupallinen kalastus on aivan eri mittakaavassa kuin Ylä-Lapissa ja Etelä-Suomessa kielto myydä vapaa-ajankalastuksen tuotteita kaupallisille toimijoille on aivan luonnollista.

Esitys heikentäisi saamelaisen kotitarvekalastajien, luontaiselinkeinoja harjoittavien ja poronhoitajien tulotasoa. Saamelaisten kotiseutualueella kotitarvekalastus on osa yhdistelmäelinkeinoja. Saamelaiskäräjät ei voi hyväksyä esitystä, koska se heikentäisi saamelaisten perustuslaillisia oikeuksia. Esitys johtaisi saamelaisten kotitarvekalastajien tulotason heikkenemiseen ja vaikeuttaisi kotimaisen kalan saatavuutta matkailuteollisuudessa.

Esitystä on perusteltu sillä, että sisävesialueella kiellettäisiin kalan myynti vapaa-ajankalastukselta (johon kotitarvekalastuskin luettaisiin kuuluvaksi esityksen mukaan) yhdenvertaisuusperiaatteella. Perustelu ei ole asianmukainen eikä yhdenvertaisuuslain mukainen ja yllä esitetyn tavoin olisi myös kalastuslain tavoitteiden vastainen. Ammattikalastuksen harjoittamisedellytykset ovat merialueilla huomattavasti paremmat kuin pienillä sisävesillä jo kalakantojen koosta johtuen. Yhdenvertaisuuslain mukaisesti kalastuslaissa tulee huomioida saamelaiskulttuurin positiivinen erityiskohtelu.

Esitys siitä, että kalaa saisi myydä vain 5 kilon verran on valvonnan kannalta todella vaikea ja epäselvä. Jo yksi kala voi painaa yli 5 kiloa. Lakiesityksessä ei selviä, miten tähän määrään on päädytty. Olisi parempi että laissa olisi sekä kappalemäärä- että kilomääräraja vapaa-ajan kalastuksen osalta (jotta voidaan ottaa huomioon erisuuruiset kalat). Esimerkiksi 4 kalaa/vuorokausi tai 10 kg/vuorokausi. Kotitarvekalastuksella tällaista rajoitetta ei tule olla.

6 Lopuksi

Saamelaiskäräjien näkemyksen mukaan kalastuslakiesitys ei vastaa Suomen perustuslain velvoitteita ja laki tulee valmistella uudestaan saamelaisten kotiseutualuetta ja saamelaiskulttuuria koskevien esityksien osalta. Saamelaiskäräjät pitää välttämättömänä, että esityksen jatkokäsittelyä varten järjestetään saamelaiskäräjälain § 9 mukaiset neuvottelut, jossa sovitaan saamelaisten kotiseutualuetta koskevien esitysten jatkovalmistelusta ja turvataan saamelaiskäräjien osallisuus asian jatkovalmistelussa Suomen kansallisten ja kansainvälisten velvoitteiden mukaisesti.

Mikäli saamelaisten kalastusoikeuksia heikennetään edellä esitetyn tavoin, se olisi myös kansainvälinen sopimusrikkomus ja saamelaiskäräjät on valmis viemään kalastuslain lainmukaisuuden tutkittavaksi kansainvälisille ihmisoikeuselimille.

Enontekiöllä 3.2.2013

Puheenjohtaja Klemetti Näkkäläjärvi

Ma. lakiasihteeri Kalle Varis

Lausunnon valmisteluun on osallistunut puheenjohtajan avustaja Suvi Juntunen